

Всеукраїнська науково-практична конференція

**«БІОРІЗНОМАНІТТЯ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА
ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ
У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ»**

22 квітня 2026 р.
м. Полтава

Рецензенти:

Білаш Сергій Михайлович – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією Полтавського державного медичного університету.

Писаренко Павло Вікторович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля Полтавського державного аграрного університету.

Б63 БІОРІЗНОМАНІТТЯ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 22 квітня 2026 р.). – Полтава : ПНПУ імені В. Г.Короленка, 2026. – 369 с.

Вміщені матеріали фундаментального дослідження фіторізноманіття, заходів щодо його збереження та збагачення у науково- дослідних установах та навчальних закладах України. Для науковців різних профілів, біологів, екологів, фахівців заповідної справи, викладачів, учителів, аграріїв, аспірантів, магістрантів, студентів.

УДК 57(062):574.1

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів та посилань несуть автори статей.

© Авторський колектив, 2026

©ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2026

<i>ОРГАНІЗАТОРКА ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ПРИРОДООХОРОНОЇ РОБОТИ У ПОЛТАВІ АННА НЕМИРОВСЬКА (1909 – 1992)</i>	
Самородов В. М., Кигим С. Л.....	274
<i>ФАУНА ЛІСОВИХ ТА ЛІСОПАРКОВИХ АРЕАЛІВ МІСТА ПОЛТАВИ ЯК ОСЕРЕДКІВ БІОРІЗНОМАНІТТЯ</i>	
Сарнавський С. П., Єрмаков В. В.....	278
<i>МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ЕНДОКРИННОЇ СИСТЕМИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ</i>	
Свириденко В. Є.	281
<i>ОЦІНКА АДАПТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ RIBES AUREUM PURSH. В УМОВАХ ТЕХНОГЕННОГО НАВАНТАЖЕННЯ У ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ</i>	
Солошенко В. С.	285
<i>ОЦІНКА ДОЛІ ВИКОРИСТАННЯ ІНВАЗІЙНИХ РОСЛИН ДЛЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ У ЗБІЛЬШЕННІ ЇХ КІЛЬКОСТІ НА ТЕРИТОРІЯХ МІСТ УКРАЇНИ</i>	
Старко М. В.....	286
<i>ПРО ЕКОЛОГІЧНУ НЕБЕЗПЕКУ ВИКОРИСТАННЯ В ОЗЕЛЕНЕННІ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ УКРАЇНИ ПІСТІЇ (PISTIA STRATIOTES) ТА ЕЙХОРНІЇ (PONTEDERIA CRASSIPES)</i>	
Старко М. В.....	289
<i>СТВОРЕННЯ ЦІЛІСНОГО ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОСТОРУ, СПРЯМОВАНОГО НА РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ВИХОВАНЦІВ ДО НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА</i>	
Сусахіна Л. В.....	292
<i>ДЕГРАДАЦІЯ ЕКОСИСТЕМ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ</i>	
Тимошенко О. В.....	295
<i>КОМБІНАЦІЇ НЕАЛЕЛЬНИХ ГЕНІВ СТРУКТУРИ ЕНДОСПЕРМУ ЯК ДЖЕРЕЛО ГЕНЕТИЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ КУКУРУДЗИ ЗА ВМІСТОМ ТА ЖИРНОКИСЛОТНИМ СКЛАДОМ ОЛІЇ</i>	
Тимчук Д. С.....	299
<i>ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ: ОСВІТНЬО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ АСПЕКТ</i>	
Титаренко В. П.....	301
<i>ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ У ВИКЛАДАННІ ПРОБЛЕМ БІОРІЗНОМАНІТТЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ</i>	

3. Методи гідроекологічних досліджень поверхневих вод / [Арсан О.М., Давидов О.А., Дьяченко Т.М. та ін.]. – НАН України, Ін-т гідробіології. – К.: ЛОГОС, 2006. – 408 с.

ОРГАНІЗАТОРКА ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ПРИРОДООХОРОНОЇ РОБОТИ У ПОЛТАВІ АННА НЕМИРОВСЬКА (1909 – 1992)

Самородов В. М., доцент кафедри захисту рослин

Кигим С. Л., ст. науковий співробітник

Полтавський державний аграрний університет

Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського

Серед цілеспрямованих організаторів просвітницької природоохоронної роботи у Полтаві перше місце без перебільшення обіймає знана зоологиня, кандидатка біологічних наук, дійсна членкиня Українського ботанічного товариства Анна Михайлівна Немировська.

Народилася вона 3 січня 1909 р. в с. Кам'янка Київської губернії в родині службовця. З раннього дитинства проявила цікавість до оточуючого її світу природи. Після закінчення школи, у 1928 р., вступила до Харківського педагогічного інституту професійної освіти, обравши біологічний факультет. Вчилася сумлінно та наполегливо. Після закінчення вишу з 1932 р. майже все своє життя пов'язала з Полтавщиною. Спершу працювала викладачкою мікробіології в II Харківському медичному технікумі (1932 – 1933), а згодом, у важкі та голодні роки (1933–1934), переїхала до Кобеляк, де обіймала посаду лекторки з біології у місцевому педагогічному технікумі. Згодом повернулась до Полтави та працевлаштувалась до Полтавського сільськогосподарського інституту (нині Полтавський державний аграрний університет). Тут, на кафедрі зоології, працювала спершу лаборантом, згодом – асистентом (1935 – 1937) [1].

Від 1937 р. А. М. Немировська – викладачка кафедри зоології Полтавського учительського інституту (нині Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка), який став її єдиним постійним місцем роботи майже на три десятиріччя, з перервою на роки евакуації під час

Другої світової війни. Від 15 квітня 1944 р. до 1965 р. пройшла шлях від асистента до старшого викладача, а згодом, після захисту кандидатської дисертації, до посади доцента кафедри зоології. Під час роботи в інституті зажила авторитету серед колег і студентів [5].

Принагідно слід зазначити, що саме Анна Михайлівна стала першою на Полтавщині офіційною науковицею, яка виконала дисертацію з такої популярної нині дисципліни як «Екологія». У 1954 р. на засіданні Вченої ради біологічного факультету Харківського державного університету захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук [2]. Частину ентомологічної колекції, зібраної при підготовці дисертації Анна Михайлівна подарувала Полтавському краєзнавчому музею. Довгі роки вона експонувалась у його відділі природи. Музею та його співробітникам вона також дарувала книги з власної бібліотеки.

Працюючи в інституті, А. М. Немировська виконувала багато громадських доручень. Як досвідчений методист-біолог, проводила семінари вчителів-біологів, де проявила себе як прекрасний організатор та лектор. Не дивно, що після виходу на пенсію (1965), саме їй керівництво Полтавського товариства «Знання» запропонувало організувати та очолити Полтавський міський народний університет «Природа». Ректоркою його А. М. Немировська була з часу його заснування у 1968 р. і до припинення діяльності в 1990 р. Головним завданням цієї громадської організації була популяризація знань про природу, розповсюдження досвіду з питань охорони природи та раціонального використання її багатств. Університет готував кваліфікованих пропагандистів і громадських інспекторів з охорони природи. Народний університет природи завдяки діяльності його керівника А. М. Немировської користувався великою популярністю у полтавців, про що свідчать численний склад його слухачів, одержані подяки та нагороди [3,4].

Свій початок університет брав з одного факультету, на якому навчалось 56 слухачів, згодом стараннями ректорки відбулось значне розширення, як кількості слухачів, так і факультетів. При вишах Полтави діяли факультети

«Громадські інспектори з охорони природи», деканами яких були авторитетні та знані у місті особистості. Перш за все – О. О. Бібіков, О. Ф. Бондаревська, П. Є. Улісько. Для вихователів дитячих дошкільних закладів діяв факультет «Жива природа». Його деканом була фахівчиня своєї справи Н. А. Андреева.

Від середин 80-х років нараховувалось вже шість факультетів. Один з них – «Прикладна біологія», працював при відділі природи Полтавського краєзнавчого музею. Він був наймасовішим, адже на ньому слухачі отримували крім всебічних знань про плодови, ягідні, лікарські та декоративні рослини, навички з їх розведення, захисту від хвороб та шкідників і навіть переробки в домашніх умовах. Лекторами цього факультету були такі відомі полтавські квітникарі: Г. О. Євсюкова, А. К. Кива, В. П. Конобієвська, О. М. Коцюбинський, І. І. Лелюк, Н. Г. Лелюк, М. І. Молокостов. Залучався до їх проведення знаний садівник-практик, завідувач Решетилівською сортодільницею плодових та ягідних культур Г. І. Осинський. Слухачів університету він також приймав у себе на сортодільниці. Тут не лише демонструвались новинки згаданої галузі, а й проводили дегустацію плодів.

Тематика занять стосувалась не тільки садівництва, квітникарства, питань охорони природи, вона включала лекції на історичні, краєзнавчі, медичні теми. Кандидатка біологічних наук М. М. Маньківська, яка колекціювала марки зробила показ своєї філателістичної колекції «Берегти, охороняти, примножувати» присвяченої природі Полтавщини та її збереженню. Вона ж не раз демонструвала техніку створення квіткових композицій, художніх портретів з плодів та насіння різних рослин. Особливим напрямом роботи Музи Миколаївни у цій царині були, як тепер кажуть, майстер-класи з виготовлення новорічних композицій з природних матеріалів замість живих вічнозелених рослин, зрубаних на новорічні свята.

Під керівництвом кандидата біологічних наук Д. С. Івашина слухачі університету залучалися до вивчення рідкісних рослин, занесених до Червоної книги та регіонально-рідкісних на теренах нашої області. Через університет для

його відвідувачів організовували закупівлю посадкового матеріалу квітково-декоративних культур, надто нових сортів цибулинних рослин із Прибалтики.

Викладачами університету були висококваліфіковані спеціалісти – вчені полтавських вишів, науково-дослідних інститутів, наукові співробітники музеїв. Серед них, академік О. В. Квасницький, професори, доктори наук Ю. М. Брунер, В. Д. Муха, В. М. Писаренко; кандидати наук О. О. Бібіков, Р. В. Ганжа, Б. О. Голов, І. Б. Люрін, К. О. Маца, В. Ф. Моргун, М. М. Саричева, О. А. Стасилюнас, М. Т. Шевченко.

Останні роки життя А. М. Немировська проживала у родині сина в м. Казань. Поза рідною Україною вона не поривала зв'язків із багатьма випускниками університету «Природа». Усі вони пам'ятали і шанували Анну Михайлівну, пишалися тим, що під її орудою отримали знання про те, як раціонально використовувати все, що є в оточуючому нас світі, як примножувати його скарби, а головне, як жити у гармонії з природою.

У пам'яті полтавців Анна Михайлівна Немировська залишилась завжди готовою згуртувати громадян для популяризації природничих знань, як складової життя людини у комфортному для неї середовищі. За це їй довічна шана і пам'ять!

Список використаних джерел:

1. НАПКМ імені Василя Кричевського. – Ф. 01. – Спр. 216. – 34 арк.
2. Немировская А. М. Экологическая характеристика энтомологической фауны травостоя заливного луга р. Ворсклы: Диссертация на соискание ученой степени кандидата биологических наук. Полтава. 1948 – 1953 гг. 193 с.
3. Никоненко Т. Університет для всіх. Зоря Полтавщини. 1986. 21 жовтня. С. 4.
4. Олексієнко М. Перше заняття. Зоря Полтавщини. 1986. 21 жовтня. С. 4.
5. Природничий факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: 100 років історії та здобутків: Літопис / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава: Астроя. 2019. С. 238.